

BORBÉLY LÁSZLÓ

Sötétkéék alkonyat

BERTHA BULCSU (1935 – 1997) EMLÉKÉNEK

A lenyugvó nap végtelenbe nyúló fényei a Balatonon úszó vitorlásra hullanak, ragyogásukkal bearanyozzák a dekken ülő lányt és a porcelánfestőt.

– Forog a szél, Harlekin – szólal meg a fiú, miközben jobb kézzel magabiztosan kormányoz –, de nemsokára odaérünk.

A hajó megdől, s gyorsan siklik a part felé.

– Minek megyünk Balatonszepezdre, Lint?

– Vörös homokkőfalak mögött van a falu – feleli a fiú –, szinte nem is látszik az útról.

– Te mondtad a múltkor, Szepezd az ócska hely. Egyszer partra akartál szállni, hogy bevásároljunk, mert mindenünk elfogyott a hajón, de elkergettek a strandról, nem engedtek kikötni tíz percre sem. Már nem emlékszel?

A porcelánfestő nem tudja levenni a szemét a lány arcáról. Bosszantja, hogy megint bohócarcot festett magának. Ha a szívére tenné a kezét, talán bevallaná magának, hogy nem is bosszúság ez, hanem irigység. Irgyili a lányt, mert olyan szépen tudja kifesteni magát. Sokszor nézte, hogyan fest magának csodálkozó szemöldököt olyan határozott mozdulattal és olyan pimaszul irreális helyre – magas homlokán át föl, egészen a halántékára –, hogy Lint azonnal felismerte benne a naiv művészt. Mert egyetlen vonással így átrendezni az arcot, a mulandó húst a csodálkozás örök szimbólumává magasztalni csakis egy művész tud.

– Érdekes, hogy napok óta sóvárog utánunk és te mégsem érzed – hányta a lány szemére Lint.

– Nekem egyfolytában az jár a fejemben, hogy véget ért egy újabb történet. Az utolsó és most már örökre együtt maradunk.

A fiú hiába keresné, nem találná a félelmet Harlekin szemei mögött. Félni és figyelni nem lehet egyszerre, gondolja a porcelánfestő. Aki figyel, annak nincs sorsa, mert nem hal meg soha. Kívül áll a történeten, s ezért nem fél.

Harlekin rágyújt, tudja, hogy Lintet ez zavarja, mióta a fiú leszokott, de csak azért is csinálja, és füstölögve rákezd a régi történetei közül valamelyikre.

– Ócsárdon tehenet tartottunk. Tubának hívtuk.

– Most meg zongorátok van.

– El kell adni, apa és anya megfelezik egymás között az árát.

– Veled mi lesz?

– Melletted vagyok. Nekem most csak ez a fontos. Majd lesz valahogy.

Lint a madarakat nézi. Régóta örömét leli a látványban, ahogyan repülnek, az a szabadság boldogságára emlékezteti.

– Gyerekkoromban éreztem először úgy – mondja halkán a fiú –, mintha valaki álmodná az életemet.

– A szerelmünket is?

– Azt is.

Amikor kialszik a cigarettája, a lány nagyot sóhajtva nyújtózik, kinyújtja a lábát és dúdolni kezd:

Lovamat kötöttem piros almafához, / Magamat kötöttem gyöngé violához. / Lovamat eloldom, mikor a hold fölkel, / De tőled violám, csak a halál old el.

Utána a pontyokat utánozza a szájával. Tisztára, mint egy kislány, gondolja Lint. Nevetgélve csücsöríti össze a száját és cuppog.

– Elég lesz már, te éjszakai segédponty – szól rá a porcelánfestő. – Lassan nem tudom megkülönböztetni a cuppogásodat a pontyokétól.

Harlekin abbahagyja és tekintetével a partvonalat vizslatja.

– Ugye rokonlelkek vagyunk veled, Lint?

– Mindig, mindenhol a Balaton partjára vágyott. Pécsről, Pestről s a nagyvilágból is, bárhol járt. Megcsodálta a Földközi-tengert, a Balti-tengert, az Indiai-óceánt, s összevetve velük, a Balaton lavórnyi kis víznek látszott csupán, számára mégis a mindenséget jelentette. Gyermekkorától ehhez a tájhoz kötődött, ezt szerette, az itteni szelíd dombokat, végtelen levegőget és a vizet.

– Ő is pécsi, mint te?

– Nagykanizsán született. A keszthelyi gimnáziumban érettségizett. Nem engedték továbbtanulni.

– Miért?

– Az apja miatt. Mint pedagógus tartalékos tiszt volt, szókimondása, illetve a rendszer elleni izgatása miatt bujdosásra kényszerült az ötvenes években. Még őrzi a nagyapai ház pincéjének boltíves fala azt a maltercsíkot, ahol be volt falazva, nehogy az ávosok rátaláljanak.

– Biztos, hogy Pécsen is sokat álmodozott az írásról. Talán eszébe jutottunk mi is.

– Pécs mediterrán város, sok nagyszerű tehetséget mondhatott magáénak a hatvanas években, de nem bánt velük méltóképpen. A rossz lelkiismeretű, ezért gyanakvó hatalom árgus szemekkel figyelte a művészeket. Ellenséges szándékot sejtettek a nekiszabadult ecsetvonásban is, hát még egy novellában.

– Mégis írt. Rólunk is.

– A hiány tette íróvá. Mindig panaszkodott, hogy neki nincs hová hazamenni. Hogy a novelláiban él, hazajár a régi írásai, hősei közé.

A szél árnyakba kapaszkodva kószál. Nekiiramodik, s amikor a könnyű vitorlás igazán lendületet vesz, magára hagyja. Kűszködve, sokszor nekilódulva haladnak.

– Nagyon szeretheti a Balatont - töri meg az újra kialakult csendet Harlekin.

– Ő elsősorban természetben élő ember, régen, amíg meg tudták fizetni, vitorlást béreltek az író barátaival, és hetekig kalandoztak a vízen, csak enni- meg innivalóért szálltak partra.

– És most Szepezden van?

– Pár hónap híján harminc éve, hogy ingatlantulajdonosok a hegyoldalban – kezd megint hosszas magyarázatba a fiú. Szőlőt metszeni, kapálni, permetezni, pincefelszerelést szerezni. Örökös útjavítgatás, murvarendelés, talicskázás, gereblyezés, öntözés, döngölés. Évekig villany nélkül, aztán végre kigyulladt a fény. Gázpalackigénylés. Minden bútort, tárgyat, könyvet autóba gyömöszölni vagy a te-tejére kötözve odaszállítani. Tipliket vénsni a falba, tetőt fabrikálni a terasz fölé, hor-

dókat mosni, kaszálni, örökké tevékenykedni. Mindezt örömmel, hozzáértéssel, és bajor ősöktől örökölt alaposággal. Az írók, művészek közül kevesen csinálták volna utána mindezt.

Harlekin már nem tudja megállni, hogy közbeszóljon:

– Csak azzal van értelme foglalkozni, amit az ember igazán szeret.

– A hegyoldalban nyújtózó kert gazdájaként sem szakadt el a víztől. Ha az idő nem volt strandolásra való, akkor hajnalban gyakran lement a partra, hogy horgászat ürügyén szemlélődhessen. Most ott áll a parton és vár ránk.

A porcelánfestő a kikötők életét egyébként is úgy fogja fel, mint egy különös színpadot, ahol állandóan folyik az előadás, és a parton báméskodó közönségnek, akik a befizetett nyaralási díjjal az egész Balatonra jegyet váltottak, nem szabad csalódást okozni. Lint egész életével profi volt. Nem mellékesen, szabad idejében élte az életet, mint az emberek milliói, hanem egyfolytában, beleértve a délelőttöket, a hajnalokat és az éjszakákat is. Valamikor persze ő is amatőr volt, de aztán sokat olvasott, utazott, szenvedett, és megértette, hogy az életet nem lehet két részre osztani, mert az érzékeny ember beledöglik. Amikor ezt felismerte, kilépett a megszokott keretkből, s azokkal a lányokkal, akiket megszeretett, nem titokban találkozott, ahogy ezt a társadalom többnyire elvárja, hanem nyíltan. Nem félig szeretett, hanem egészen. És Harlekint mindegyiknél jobban imádta, rajongva szerette a lelke mélyén, habár soha ki nem mondta volna a szót, hogy „szeretlek”. Nem kapkodva, délutáni strandokra kacsingatva dolgozott, hanem nyugodtan, elmélyedve, teljes emberségével belefelejtkezve az anyagba. Soha többet nem ment el munka után bokszolni, mert a munkáját és a sportot egyformán tisztelte, és tudta, hogy rossz bokszolónak vagy rossz munkásnak lenni egyaránt ócska dolog. Ettől kezdve csak azzal foglalkozott, amit szeretett, amit képes volt jól, elegánsan végigcsinálni.

A valóságnak és a vízióknak nincsen határa. Harlekin erre gondol, a porcelánfestőnek a vörösboros marhapörköltön jár az esze, amit nem is olyan soká már hármashban fogyasztanak el a kockás abroszos kiskocsmában. Az ízek és a szagok emléke megnyugtatja. Már azt sem bánja, hogy a lány megint bohócarcot festett magának.

A parton, a sétánytól távolabb egy félreeső helyen, a fák között már várja őket az idős író. Gyanakodva pislog a messzeségbe. Lógatja a vállait, testtartása kicsit görnyedt, mereng a lenyugvó nap fényében. A sok mindent megélt idők nyugtalanságával várakozik, akik tudják, hogy hamarosan mindennek vége, de még él bennük a remény, hogy a következő pillanatban történik valami említésre méltó. Kezében hálós szatyrot szorongat, benne egy csatos palackkal saját termésű borából, amelynek savanykás íze még a szájában maradt.

A vitorlás eléri a mólót, a kedvező szél alatt a kikötő mellé fordul. Harlekin a hajó orrából ügyesen elkapja az egyik kikötőcölöpöt. A porcelánfestő kimért mozdulatokkal oldja meg az árboctövében a kötelet. aztán lerántja a vitorlákat. Az ismerős mozdulatsor megnyugtatja.

Harlekin már a parton áll és könnyes szemmel öleli az idős író. A fiú nehezen uralkodik érzelmein.

Ahogy Harlekin és Lint kétoldalról belekarol teremtőjébe, elmerül velük az élet, aztán belevesznek a sötétkék alkonyatba.